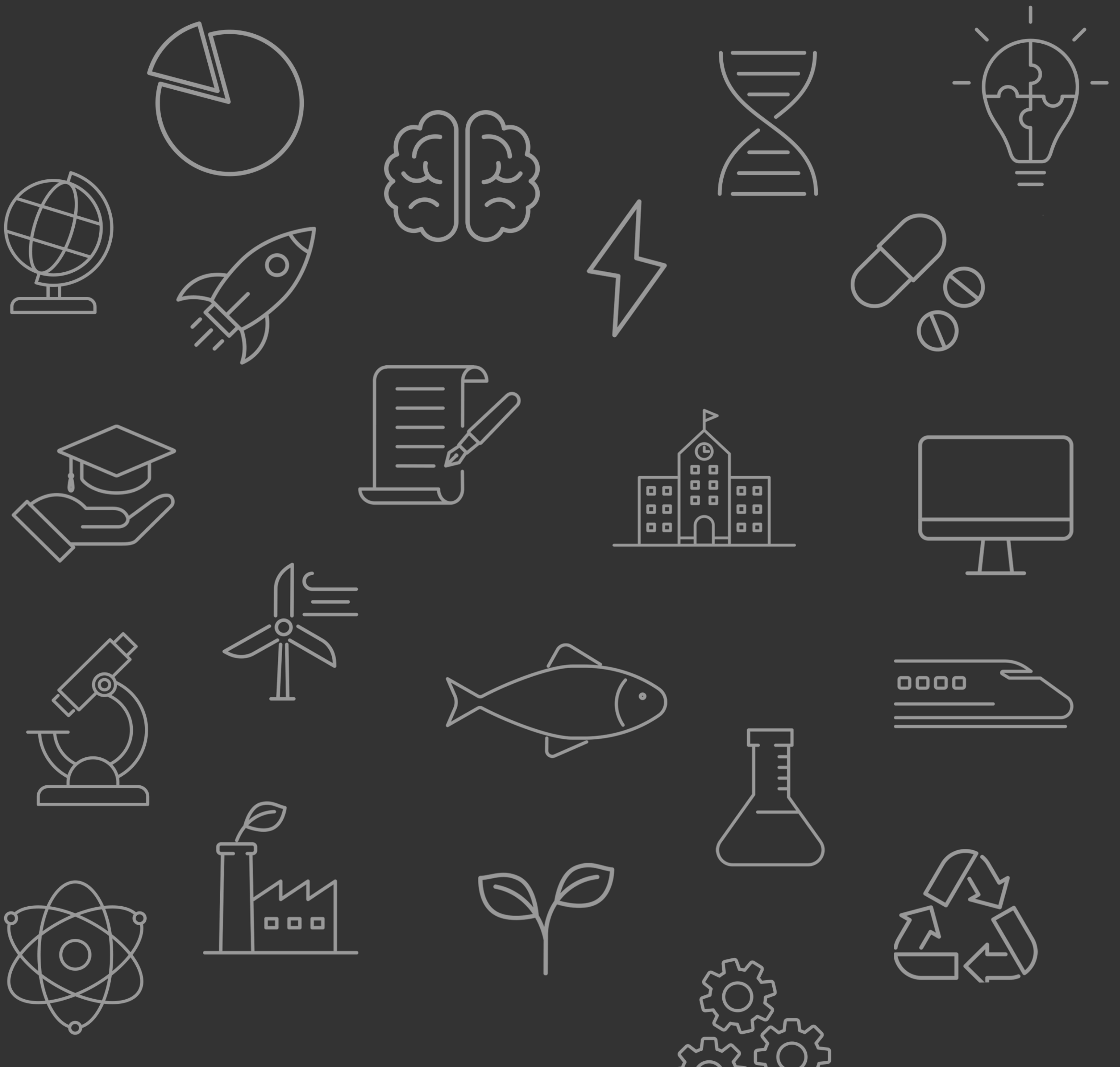

2025

Slik kan vi få mer **forskningsfinansiering** fra stiftelser og fond

Norge trenger å utvikle et mer nyskapende og forskningsintensivt næringsliv. Derfor har Stortinget bedt regjeringen om å foreslå tiltak for å styrke forskning, utvikling og innovasjon i norske virksomheter og øke kommersialiseringen av norsk forskning.

I Danmark og Sverige finansierer stiftelser og fond langt mer forskning og innovasjon enn i Norge, og dette er et viktig bidrag til at de har et mer kunnskapsintensivt næringsliv. I dette notatet presenterer vi tre forslag som kan øke forskningsfinansieringen fra stiftelser og fond og gjøre det mer attraktivt for næringslivet å investere i FoU. Forslagene er ment som grunnlag for videre utredning og vurdering fra regjeringen.

abelia

A

akademikerne

Det Norske
Videnskaps-Akademi
The Norwegian Academy
of Science and Letters

**FORSKER
FORBUNDET**

Stiftelsesforeningen

Tekna

1

Etabler et offentlig næringsrettet forskningsfond som utløser større FoU-investeringer i næringslivet

Hva?

Opprett et offentlig fond for næringsrettet forskning som finansieres med 2 % av statens utbytte fra de statseide bedriftene. Dette vil i dag utgjøre rundt 2 milliarder kroner. Bedrifter med FoU-prosjekter av høy faglig kvalitet kan søke om å få dekket 25 % av projektkostnadene (opp til et tak), slik at prosjektet må ha 75 % privat finansiering. Prosjekter med en forskningsinstitusjon som partner kan få en høyere sats (35 % av projektkostnadene), fordi det øker forskningskvaliteten og spredningen av forskningsresultatene til resten av samfunnet. Fondet vil til sammen utløse opptil 8 milliarder kroner til næringslivsdrivet forskning, utvikling og innovasjon (FoU), med hoveddelen av midlene fra privat sektor. Hele eller deler av fondet kan ha en tematisk innretning rettet mot sentrale samfunnsutfordringer.

Hvorfor?

Draghi-rapporten viser hvor avgjørende viktig det er å investere i forskning, teknologi og innovasjon for å sikre konkurransekraft og økonomisk vekst i samfunn og næringsliv. Forskningsinvesteringene i norske bedrifter er langt lavere enn i land vi vanligvis sammenligner oss med. Ett eksempel er at svenskbritiske AstraZeneca bruker alene mer enn dobbelt så mye på forskning og utvikling (FoU) som alle norske bedrifter til sammen. Et offentlig næringsrettet forskningsfond vil fremme forskning med utgangspunkt i bedriftenes egne behov og bidra til at forskning tas raskt i bruk. Søknadstallene til Forskningsrådets næringsrettede virkemidler viser at næringslivet har stor interesse for å finansiere forskning av høy kvalitet når staten bidrar med medfinansiering.

Hvordan?

Fondet må finansieres med friske midler, og ikke gå på bekostning av andre former for offentlig forskningsfinansiering. Det bør være en uavhengig faglig søknadsvurdering som sikrer høy kvalitet på prosjektene som får støtte. For å holde administrasjonskostnadene nede, kan dette gjøres av Forskningsrådet, som har omfattende kompetanse innen søknadsvurdering.

Hva får vi med et offentlig næringsrettet forskningsfond?

- Norge ligger langt bak målet om å bruke 3 % av BNP på FoU, og vi trenger særlig at næringslivet investerer mer i forskning, utvikling og innovasjon. Et slikt forskningsfond vil stimulere og øke FoU-intensiteten i norsk næringsliv med utgangspunkt i bedriftenes egne mål og prioriteringer.
- De fleste store statseide bedriftene i Norge ligger betydelig under regjeringens eget 2 %-mål for FoU-investeringer i næringslivet. Med denne fondsmodellen vil staten som eier gå foran med å satse på FoU i næringslivet.
- Kravet om medfinansiering sikrer at de offentlige midlene utløser opptil tre ganger så mye i FoU-investeringer fra norske bedrifter.
- Høyere tilskuddssats for prosjekter som gjennomføres med en ekstern forskningspartner stimulerer mer samarbeid mellom næringsliv og forsknings- og teknologimiljøer.
- Et mer FoU-intensivt næringsliv øker samfunnets absorberende kapasitet for forskning, som vil øke evnen til å kommersialisere nyskapende forskning fra universiteter, høyskoler, forskningsinstitutter og sykehus.
- Helt siden begynnelsen av den norske oljealderen har det vært et politisk mål at deler av verdiskapingen fra petroleumsvirksomheten skulle investeres i forskning og utvikling. Et slikt fond vil bidra til dette målet.
- Forskning lønner seg: EU-kommisjonens evaluering av forsknings- og innovasjonsprogrammet Horisont Europa viser at hver euro som EU-statene investerer i programmet genererer opptil 11 euro i økonomisk gevinst for samfunnet.

I behandlingen av stortingsmeldingen om forskningssystemet har Stortinget bedt regjeringen om å gjøre blant annet dette:

1. Stortinget ber regjeringen legge frem en konkret plan for Stortinget våren 2026 med forslag til hvordan man kan sikre bedre samordning for å styrke norske virksomheter innen forskning, utvikling og innovasjon (FoUI).
2. Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan statlig eierskap i virksomheter og investeringer gjennom statlige investeringsfond kan fremme FoU-intensitet i norsk næringsliv, og komme tilbake til Stortinget med forslag til hvordan dette kan gjøres.
3. Stortinget ber regjeringen i ny langtidsplan for forskning og høyere utdanning komme med konkrete forslag til hvordan en kan øke kommersialiseringen av norsk forskning.

Et statlig forskningsfond basert på utbyttet fra de statseide bedriftene kan bidra til alle disse tre målene.

2

Etabler **insentiver for økt forskningsfinansiering** fra filantropiske stiftelser

Hva?

Opprett insentiver for å øke norske utdelingsstiftelsers tildelinger til forskningsformål. Ett mulig tiltak er at staten matcher tildelinger til godkjente forskningsaktører med eksempelvis 25 % av det tildelte beløpet, opp til et årlig tak.

Hvorfor?

Filantropiske utdelingsstiftelser finansierer allerede viktig forskning i Norge i dag, og kan spille en enda viktigere rolle i å øke forskningsfinansieringen fremover. Erfaringer fra sammenlignbare land viser at insentiver for privat finansiering av forskning fungerer. Matching stimulerer økte private tildelinger til forskning ved å øke effekten av hver krone som gis. En viktig effekt av en slik matchingordning vil være at den gir insentiver til fremveksten av en sterkere og mer mangfoldig gruppe av forskningsfinansierende stiftelser i Norge. Dette vil også gi bedre muligheter for langsiktige strategiske samarbeid mellom offentlige og private finansieringskilder, slik vi ser i andre land.

Hvordan?

Forskningsrådet har en liste over godkjente forskningsorganisasjoner som kan brukes til å avgrense hvilke forskningsaktører som kvalifiserer for matching. Tildelinger til disse organisasjonene fra utdelingsstiftelser vil utløse en matching frem til de avsatte midlene for året er brukt opp. Ubrukte midler for ett år kan overføres til neste år.

3

Sett ned et utvalg som ser på rammevilkårene for stiftelser

Hva?

Sett ned et utvalg som gjennomgår dagens rammevilkår for stiftelser i Norge. Mandatet bør inkludere konkrete forslag som kan stimulere opprettelse av nye næringsdrivende og forskningsfinansierende stiftelser eller gi eksisterende stiftelser insentiver til å finansiere forskning og innovasjon.

Hvorfor?

Mange private og næringsdrivende aktører ønsker å bidra til allmennyttige formål, inkludert forskning. Forutsigbare og gode rammevilkår øker sannsynligheten for at både privatpersoner og virksomheter ser stiftelser som en god organisasjonsform, slik de i større grad gjør i Sverige og Danmark. En helhetlig gjennomgang av stiftelsers rolle og mulighetene som ligger i organisasjonsformen, kan styrke stiftelsene i deres arbeid med ideelle og allmennyttige formål, inkludert å opprette og donere til forskningsstiftelser og -fond.

Hvordan?

Dagens stiftelseslov ble vedtatt for snart 25 år siden, og tiden er overmoden for et nytt, helhetlig utvalgs- og lovarbeid. Utvalgets mandat bør inkludere å studere rammevilkårene som har stimulert opprettelsen av de store næringsdrivende stiftelsene og forskningsfondene i de andre skandinaviske landene, og å foreslå en modernisert og helhetlig stiftelseslovgivning i Norge. Stiftelsestilsynet har signalisert at de kan tilrettelegge en slik prosess. Endringene bør vedtas med et bredt politisk forlik som sikrer langsiktig forutsigbarhet for opprettelse og forvaltning av stiftelser. Det bør også utvikles en digital «etableringspakke» for utdelingsstiftelser med forskningsformål, med maler, juridisk veiledning og digital registrering som gjør det enkelt å opprette forskningsfinansierende stiftelser.